

REPORTATGE

SANTES MARIES DE LA MAR

EL PELEGRINATGE MÉS GITANO

Cada 24 de maig, milers de gitans arribats de tot França i de gran part d'Europa pelegrinen fins a les Santes Maries de la Mar, a la Camarga, per adorar, en un ambient màgic i alegre, les imatges de santa Maria Jacobé, santa Maria Salomé i, especialment, santa Sara Kali, que és la patrona dels gitans

► 14 Mayo, 2017

LA VERGE NEGRA DELS GITANOS La processó en honor a la patrona dels gitanos, santa Sara Kali –que, de fet, no està consagrada com a santa pel Vaticà–, se celebra el 24 de maig. El moment àlgid de la festa és quan entra al mar la imatge de la Verge Negra, portada a coll per un grup de persones, després d'una processó que encapçalen a cavall els *guardians* (nom dels ramaders de la Camarga). Abans, a l'església, i també durant tot el recorregut, els fidels, en gran part gitanos arribats de tot Europa, intenten tocar el mantó daurat de la imatge, a la qual també fan petons i abraçades.

TEXT I FOTOS
 Lucas Vallecillos

La primera vegada que vaig sentir a parlar de la capital de la Camarga i del seu pelegrinatge gitano va ser xerrant amb un amic que durant una època va formar part dels Gipsy Kings. “En un pelegrinatge a les Santes Maries de la Mar, que cada any reuneix milers de gitanos per venerar la imatge de santa Sara, va ser on van néixer els Gipsy Kings. En una festa familiar a l'aire lliure i al voltant d'una foguera va ser on les famílies dels Reyes i els Baliardo van descobrir que combinaven d'allò més bé, i van decidir unir-se per fundar el grup de rumba més famós de la història de la música”, diu Miguel Molero, que durant els vuitanta va passar un estiu fent gales per tota la Costa Brava formant part dels Gipsy Kings. I afegeix: “No haurien pogut triar més bon lloc ni més bones dates per néixer. Durant el pelegrinatge, les Santes

Maries de la Mar es converteix en una gran festa en què la passió, el misticisme, la música i el ball són els protagonistes: de dia, als carrers del poble, i de nit, al camp al voltant de fogueres”.

Al sud d'Arles, abans de morir al mar, el Roine crea una zona de maresmes denominada la Camarga, que s'estén a l'oest de la Provença. Fruit de la lluita territorial entre les aigües dolces del Roine i les salades del mar Mediterrani, aquesta immensa maresma del sud de França dibuixa un paisatge mòbil en què les mareas tracen el perfil de la costa. En un altre temps considerades terres insalubres, avui configuren una gran àrea d'aiguamolls protegits considerats de gran interès ecològic, en els quals saltironeja el cavall blanc de la Camarga, pasten els toros i s'alcen elegants els flamencs rosats sobre una sola pota. Un paisatge idíl·lic on els humans mantenen una relació ancestral amb les salines, els arrossars i les maresmes.

El primer que sorprèn tot just posar un peu a les Santes Maries de la Mar és la blancor de les cases, amb un marcat caràcter mediterrani. Tal com el va dibuixar Van Gogh, el poble continua

arremolinat al voltant d'una meravellosa església-fortalesa medieval, anomenada Nôtre-Dame de la Mer. La seva cripta és la llar de la imatge de santa Sara Kali, la patrona dels gitanos, també coneguda com la Verge Negra.

El 24 de maig al matí, aquesta assossegada població marinera es transforma en un formiguer de gent, sobretot de pelegrins gitanos que arriben amb cotxe, furgoneta o caravana –i algun romàntic amb carro tirat per cavall– procedents sobretot de França, Itàlia, Bèlgica i Suïssa. També de l'est d'Europa i de l'estat espanyol, especialment de Catalunya i de la resta de costa mediterrània.

Una llegenda variable

Les Santes Maries de la Mar deu el seu nom a una llegenda protagonitzada per dues santes, Maria Salomé i Maria Jacobé. Dins de l'església contemplo amb curiositat la ingènua escultura que representa les dues santes sobre una barca. Davant el meu interès per les santes, una gitana de cara afable se m'acosta i em diu: “Elles van portar la nostra patrona des de Terra Santa. Venien fugint de les persecucions als cristians i

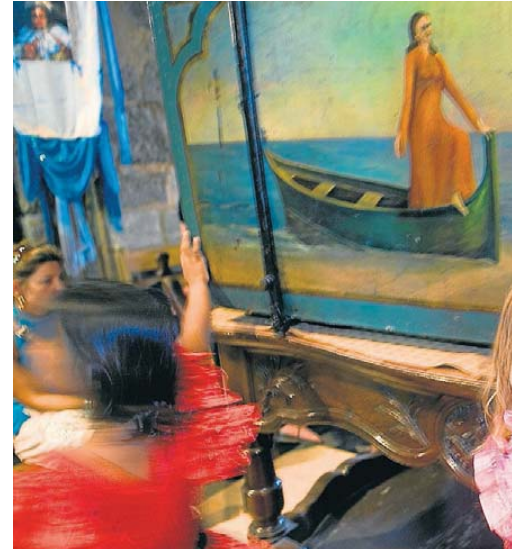

► 14 Mayo, 2017

REPORTATGE

LES ALTRES SANTES El dia 25 hi ha una altra processó a les Santes Maries de la Mar en què es porten les altres dues santes de la població, Maria Jacobé i Maria Salomé. La llegenda diu que van ser aquestes dues santes les que van portar, com a esclava, la patrona gitana, Sara Kali, a la Camarga quan la seva barca va arribar a la platja des de Terra Santa. Aquesta processó també és molt seguida, tot i que no s'hi veuen les mostres de devoció i alegria del dia anterior. A la tarda i nit, però, la música, els cants i els balls són constants en tota la població marinera, amb sons que van des de la rumba o el flamenc fins a la música zíngara.

portaven Sara com a esclava. En el mateix vaixell també hi van arribar Maria Magdalena i santa Marta". De sobte, la dona em mira fixament i en veu baixa afegeix: "També es diu que era filla de Jesucrist i Maria Magdalena". Fa una pausa de cinc segons i, deixant entreveure un somriure abans de seguir parlant, afegeix: "Però jo m'inclino per una altra versió, la que explica que Sara era una gitana de la Camarga que va socórrer les santes quan van arribar exhaustes a aquestes costes". La gitana m'abraça fort i s'acomiaada xiuxiuejant-me a cau d'orella: "Que la negra et beneeixi".

Sobre l'altar hi ha un gran sarcòfag policromat que moments abans ha baixat del sostre de l'església durant una cerimònia que destil·lava una passió desbordant, en què els gitanos, aclaparats pel moment, alçaven els braços portant ciris amb el desig de ser els primers a tocar les relíquies que conté: els cossos de les dues santes, Maria Salomé i Maria Jacobé,

•
Segons la llegenda, les santes van arribar al poble des de Terra Santa
 •

amb el de Sara i tres caps que van portar a la barca, dels quals dos són de Sants Innocents i l'altre suposadament d'un apòstol. I, als peus de l'altar, ara la gent s'amuntega sobre la figura de santa Sara, que no para de rebre petons i abraçades d'una exaltada multitud. Jo no ho puc evitar, també la toco; un no hi creu, però no se sap mai. En teoria la imatge de santa Sara no podria estar dins de l'església, ja que no està reconeguda per Roma com a santa.

Fora de l'església, milers de gitanos esperen l'aparició de la seva patrona, i esclaten en crits de joia quan la veuen sortir, a mig matí. Va en processó portada per un remolí de mans, presidida per una cort encapçalada per dos gitanos ancians que van obrint camí, i flanquejada per dues files de cavalls blancs muntats per *guardians* (nom que reben els ramaders locals) que porten un barret negre i una llança. La comitiva s'obre pas pels estrets carrers del poble en direcció a la platja, entre una munió emocionada

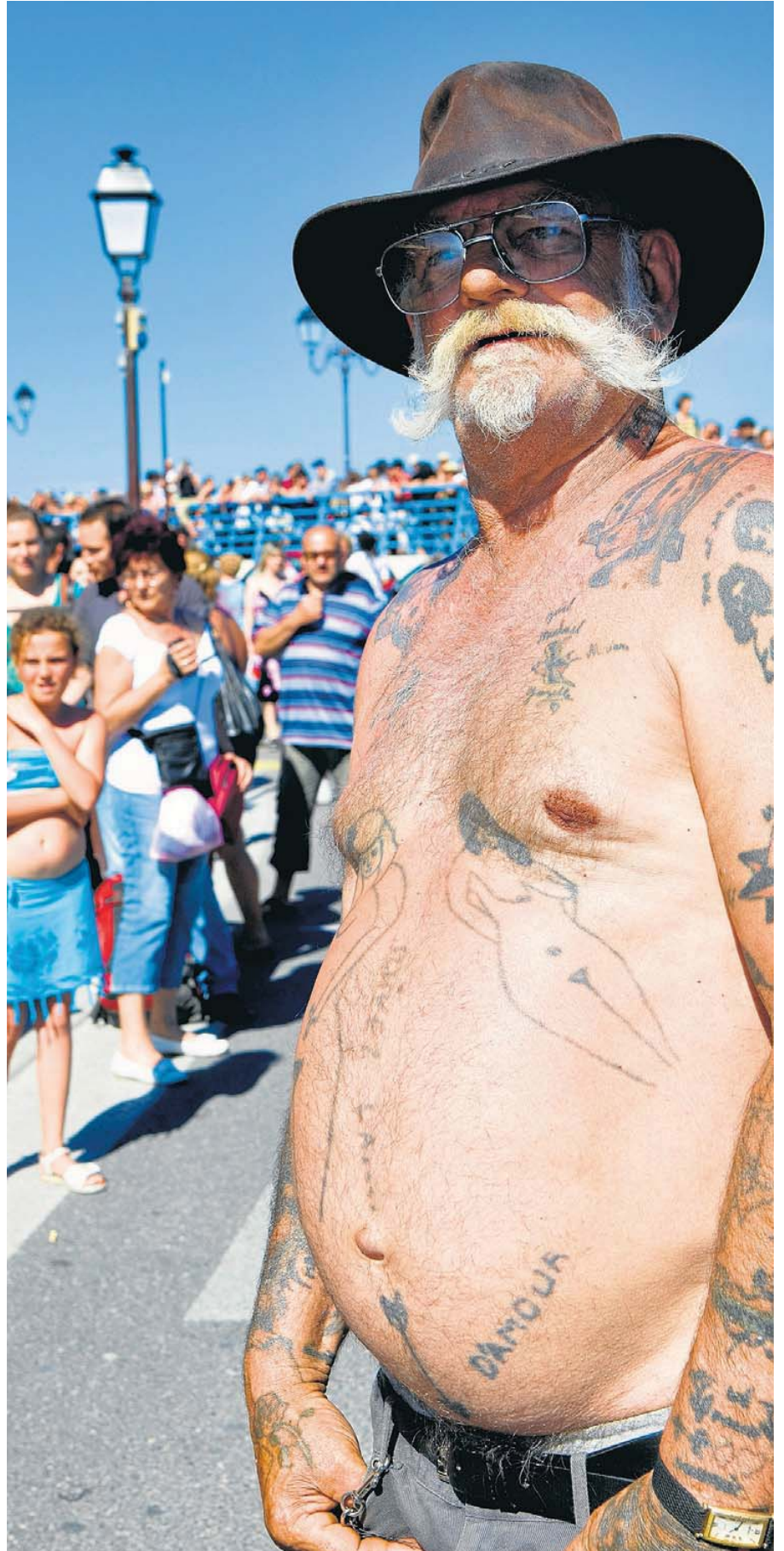
que no cedeix en la seva obstinació per tocar el mantó de santa Sara. La Verge és aclamada en tot moment, i la processó camina al so de la rumba, o de melodies que emanen d'un acordió hongarès, entre crits de "Vive sainte Sara". Quan arriben a la platja entren a l'aigua, on fan una parada per cantar salves a la Verge, en commemoració de les santes que van arribar per mar procedents de Terra Santa. La multitud portant a coll la santa amb l'aigua fins a la cintura, juntament amb els *guardians* cavalcant sobre les ones del Mediterrani en els seus cavalls blancs, és una de les estampes més plàstiques del pelegrinatge. La comitiva, molt més calmada, torna a l'església per guardar la imatge de santa Sara a la seva cripta, entre aclamacions de comiat.

Música i fogueres a la nit

A la tarda, el poble de Santes Maries de la Mar viu el seu moment més extravertit. Després d'haver alliberat totes les tensions durant la processó de la Verge Negra, els gitanos assalten els carrers i els inunden de música. A cada cantonada un grup de flamenc, de rumba o de música zíngara dels

► 14 Mayo, 2017

Balcans fa que la gent canti i balli sense parar. Una gran festa que en fosquejar es trasllada a l'exterior del poble, on, d'una manera més íntima, familiars i amics es reuneixen al voltant d'una foguera, on mengen, canten i ballen fins a altes hores de la matinada.

L'endemà la processó es repeteix, però en aquesta ocasió per santa Maria Salomé i santa Maria Jacobé. El nombre de gitanos baixa considerablement, i no té l'alegria i els colors del dia anterior; i a la tarda tot és molt més tranquil. El tercer i últim dia de celebració tenen lloc tot un seguit d'actes relacionats amb la cultura tradicional del lloc, com una cursa camarguesa i demostracions de domini dels caps de bestiar per part dels *gardians*, en honor al marquès de Baroncelli (1869-1943). Aquest és un personatge molt estimat per la defensa que va fer a ultrança de les tradicions de la Camarga: va ser qui va aconseguir convèncer l'Església catòlica perquè autoritzés la processó anual de santa Sara, malgrat no estar reconeguda per Roma, i es va alçar com un gran defensor dels drets del poble gitano en aquesta part de França. ●